

I. UVOD

Studija "Ravnopravnost polova i sudska praksa u Bosni i Hercegovini" rezultat je istoimenog projekta na čijoj realizaciji nevladina organizacija Helsinški parlament građana Banja Luka radi od marta 2007. godine.

Nekoliko stvari je odredilo pravac i način sprovođenja projekta, a na sam njegov sadržaj presudno je uticala činjenica da od donošenja Zakona o ravnopravnosti polova BiH, 2003. godine, pa sve do sredine 2006. godine, nismo imali zabilježen nijedan slučaj sudske prakse, odnosno sudske primjene ovog zakona.

Željeli smo činjenično da provjerimo da li je u bilo kom sudu u Bosni i Hercegovini pokrenut ijedan slučaj na osnovu Zakona o ravnopravnosti polova BiH i da, u skladu sa dobijenim podacima, utvrdimo "krivice" za neprimjenjivanje ovog, sa aspekta ženskih ljudskih prava, izuzetno važnog zakona.

To nas je dalje vodilo ka analizi svih članova Zakona čiji je cilj bio otklanjanje eventualnih tekstualnih nedorečenosti koje onemogućavaju jasnu pravnu/pravničku interpretaciju, a samim tim i primjenu Zakona.

Tokom same pripreme projekta ispostavilo se, takođe, da postoji velika nedoumica i oko toga koji sudovi su uopšte nadležni da postupaju po ovom zakonu. Prema mišljenju nekih naših sagovornika, jedino je Sud BiH nadležan da postupa po ovom zakonu, dok su drugi smatrali da opštinska ili entitetska nadležnost sudova ne može i ne smije biti prepreka u primjeni bilo kog krovnog zakona, pa tako ni Zakona o ravnopravnosti polova.

Član 19 Zakona o ravnopravnosti polova jasno kaže da "svako kome je povrijeđeno pravo osigurano ovim zakonom može pokrenuti odgovarajući postupak pred nadležnim sudom". Zašto onda nemamo registrovane primjere sudske prakse? Koliko su sudije i tužioci uopšte upoznati sa Zakonom o ravnopravnosti polova, a koliko same žrtve polne diskriminacije znaju za njegovo postojanje? I to su bila neka od pitanja na koja smo pokušali u ovoj studiji dati odgovor.

Podsjetimo samo da je, u cilju integrisanja Zakona o ravnopravnosti polova u društveni život BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, podržano od UNDP, formiralo 2005. godine radne grupe za primjenu zakona sa akcentom na četiri oblasti: mediji, javni život, obrazovanje, te socijalna i zdravstvena zaštita (www.gender.undp.ba). Radne grupe su imale zadatak da utvrde stanje i daju preporuke za primjenu zakona u ove četiri oblasti. Međutim, onaj praktični dio - mogućnost ostvarivanja sudske zaštite u slučaju povrede zakona, ostao je van domašaja i interesovanja radnih grupa.

Ignorisanjem članova zakona koji se odnose na mogućnost sudske zaštite, nadoknadu štete i kaznene odredbe dodatno se marginalizuje pitanje ravnopravnosti polova u društvu, a osobe diskriminirane po osnovu ovog zakona se ne motivišu da istraju na ostvarivanju svojih prava. Kada bi bar jedan slučaj bio procesuiran po ovom zakonu, mišljenja smo da bi to stimulisalo i druge da krenu koristiti Zakon kao sredstvo za ostvarivanje svojih prava, a time bi i pravna država na kojoj insistiramo dobila dodatni legitimitet. Dakle, nesprovođenjem Zakona o ravnopravnosti polova na sudovima žrtve diskriminacije ostaju uskraćene za sudska zaštita, doživljavaju se kao osjetljiva, marginalizovana grupa, a ne kao neko ko ima moć da inicira primjenu zakona i vladavinu prava.

Opšti cilj projekta "Ravnopravnost polova i sudska praksa u BiH" je upravo omogućavanje praktične primjene Zakona o ravnopravnosti polova BiH u smislu ostvarivanja prava na sudsku zaštitu predviđenu ovim zakonom.

U okviru projekta sprovedeno je terensko istraživanje, koje je trajalo tri mjeseca i obuhvatilo je prikupljanje podataka od sudova, tužilaštava, pedagoških zavoda, ministarstva prosvjete, entitetskih gender centara, Agencije za ravnopravnost polova, Regulatorne agencije za komunikacije, Vijeća za štampu, sindikata, te nevladinih organizacija koje pružaju pravnu pomoć građanima. Drugi dio istraživanja je bio fokusiran na analizu sadržaja samog Zakona i njegovo tumačenje.

Tim koji je bio anagažovan u istraživačkom dijelu projekta "Ravnopravnost polova i sudska praksa u BiH" činili su: sutkinja Kantonalnog suda u Tuzli Vildana Helić, sutkinja Osnovnog suda u Bijeljini Selma Šaćirović, tužiteljica Federalnog tužilaštva Hajrija Hadžiomerović Mustić, koordinatorica Postdiplomskih religijskih studija u Centru za interdisciplinarne postdiplomske studije (CIPS) Univerziteta u Sarajevu Zilka Spahić Šiljak, pravna savjetnica u "Udruženim ženama" Natalija Petrić i aktivisti nevladine organizacije Helsinškog parlamenta građana Aleksandar Živanović i Dragana Dardić.

Nadamo se da smo ovom studijom riješili neke od nedoumica koje postoje u vezi sa primjenom Zakona o ravnopravnosti polova BiH i da smo na osnovu prikupljenih podataka i njihove analize pokazali put kojim treba ići u budućnosti kako ovaj zakon ne bi ostao "mrtvo slovo na papiru". No, prije svega se nadamo da ćemo na ovaj način ohrabriti žrtve diskriminacije na osnovu pola da zaštitu svojih prava potraže i sudskim putem, jer im to Zakon o ravnopravnosti polova i omogućuje.